

Förnäma män och dolda jungfrur

Forntida lämningar har respekterats sedan lång tid tillbaka. Det kommer till uttryck i 1666 i *Kongl: Mayst:tz Placat och Påbudh. Om Gamble Monumenter och Antiquitete*. Det är Sveriges första fornminneslag som räknar upp olika fornlämningar som ska skyddas, bl.a:

Stoora hoopburne jordhögar och Ättebackar, ther Hedna Konungar och andra förnähme Män sina Grafwer fordom bekommit...

Var det möjligen så att ättebackarna på Härnön inte var av "Hedna Konungar och andra förnähme Män" och därför inte ansågs omfattas av påbudet? Namnen Jungfruhögen, Härn och Hov leder till misstanken att Härnösand var ett centrum för dyrkan av Freja, som var fruktbarhetsgudinna och stundom bar namnet Härn.

Det kan finnas andra förklaringar till att gravhögarna vid Hov nonchalerats, medvetet eller omedvetet. Kyrkan låg ovanligt nära gravhögarna, och det kan ha funnits en konkurrens om monumentaliteten. Jorden i högarna kan också ha varit värdefull. Gravhögar består till stora delar av näringsrik jord som säkert varit eftertraktad i småbruken.

Vem ligger i pottan?

När ett förrådsutrymme på Murberget skulle städas påträffades en potta med brända ben i. Pottan var slarvigt inslagen i papper och snören av ålderdomligt slag. Någon hade identifierat benen och lagt en lapp inuti med texten "människa". Alla andra uppgifter saknas - givare, mottagare, datum, ort m.m. Benen ser ut att komma från en brandgrav, kanske från järnåldern, men vi vet inte. Kanske kommer benen rent av från en av storhögarna som funnits på Härnön.

En förlorad forntid går ibland att återfinna. Benen i pottan kan dateras med kol14-metoden. Om det finns spår av DNA får vi reda på mer om individens kön, släktskap och ärftliga sjukdomar. Tänder kan berätta om kosten och den dödes ålder.

Har vi tur kan någon känna igen pottan med ben och berätta om var den kommer ifrån, hur benen låg och om annat hittades. Så länge paketet är orört går det att känna igen, för varje hantering kan kunskap tillföras, men också gå förlorad.

Härnösandsbor har mängder av förlorad kunskap att återerövra!

Förlorad Forntid

**29 mars 2008 -
11 januari 2009**

FÖRLORAD FORNTID

Skärvor ur Härnösands historia

29 mars 2008 - 11 januari 2009

Härnösand har ett dolt förflutet

Förhistorien är gömd i jorden, men av någon anledning tycks just Härnösands förhistoria gradvis förloras och hamna vid sidan om forskningen. I andra delar av länet har forskare lyft fram förhistorien ur dunklet. Som exempel kan nämnas Nämforsen i Näsåker, Högom i Sundsvall, Gene i Örnsköldsvik, Styresholm vid Kramfors. Det senaste forskningsprojektet har nyligen publicerats - om stenåldersboplatserna längs Botniabanan.

Varför hamnar Härnösand i marginalen?

Finns här inget av värde? Misstankar har föresvävat oss som jobbat med utställningen, att Härnösand ruvar på en hemlighet.

Hovs gravhögar på Härnön var störst av dem alla

Hovs gravhögar väckte uppseende redan på 1600-talet då intresset för forntiden var stort. Under Karl XI tid står att läsa om gravhögar i Härnösand, de enda som omnämns i Ångermanland.

Här till medh finnes finnes här tree stycken stoora högar, En nästan ofwan för kyrckian östan till: Och den andra uthom Håf: men dhen tridie in uthi Håf: af hwilcke högar dhe twenne sidste in och uthom Håf, finnes stoore gropar öfwerst j kullen på dhem bäggie hwarom man ingen wiss relation man hafwa och i sanningh något att berätta.

Texten säger att några börjat gräva i högarna, men ingen ville berätta om det. Två högar hade namn: Jungfruhögen och Djäknehögen. Även Lillhögen och Sandhögen nämns i gamla källor. 1857 finns Jungfruhögen kvar på en stadskarta, men därefter är alla spår borta.

Om gravhögarna vid Hov funnits kvar hade Härnösand stoltserat med en klenod som skulle likna Högom i Sundsvall eller Nolby i Njurunda. Där finns nu Norrlands största bevarade gravhögar.

Sju platser, sju berättelser

I utställningen möter du sju berättelser om platser som grävts och utforskats sedan 100 år tillbaks i tiden.

KITTJÄRN. En 5500 år gammal boplatz som upptäckts vid grustäkt

TJÄRDALSBÄCKEN. Ett 3000 år gammalt skelett, redo för analys med modern teknik.

HOV. Ångermanlands största gravhögar, nu helt borta.

FRANZÉNS KULLE. Ortnamn berättar om gammal helig plats.

TULLPORTSPARKEN. Cykelväg och europaväg korsar ett gravfält från 500-talet.

VANGSTA. En skadad vikingagrav ger ny kunskap.

LILLA TORG. Utgrävningar ger plats åt nya hus.

 murberget
Länsmuseet Västernorrland

Murberget, Länsmuseet Västernorrland,
Box 34, 871 21 Härnösand.
tel 0611-886 00, fax 0611-187 30, hej@murberget.se